

Introducció a la Història de Llaurí

Llorenç Rubio Rubio

Comunicació presentada al XIII Assemblea
d'història de la Ribera celebrada a Llombai el
2010

INTRODUCCIÓ

L'evolució del paisatge, que al nostre territori ha esborrat sense pietat moltes petjades que els nostres avantpassats havien marcat, no ens ajuda a l'hora d'afrontar una tasca de recerca històrica o d'arqueologia extensiva. Per als que vivim a Llaurí o als altres pobles de la Ribera del Xúquer, ens resulta difícil pensar en la gran diferència que hi ha entre el paisatge actual i el que hi havia a la mateixa zona fa no més 150 anys. L'èxit del tarongerar com a cultiu va ser tan gran que va desplaçar tot tipus de conreu anterior. Si a més afegim el model d'urbanisme voraç que hem desenvolupat els valencians i que ha fet desaparèixer grans trets del nostre paisatge, no és d'estranyar que llocs habitats anys enrere hagen sigut eliminats per complet.

D'altra banda, l'absència de documents històrics a l'arxiu municipal de Llaurí (cremat durant la guerra civil) i la impossibilitat d'investigar l'arxiu nobiliari dels senyors de la baronia, en tractar-se d'un fons privat, han dificultat, des de sempre, una recerca històrica de tipus documental completa. L'escassa documentació que apareix a la llum a poc a poc, ho fa de forma molt fragmentària i costarà molts anys relacionar-la tota.

Finalment, si a tot l'anterior li afegim la poca valoració que s'ha donat a les construccions de l'època morisca, pel seu escàs valor artístic, ja que eren llogarets molt pobres, el resultat no pot ser altre que un gran llistat d'alqueries morisques de les quals ningú pot assenyalar el lloc exacte de la seua localització.

Un petit anàlisi de la toponímia local combinat amb l'estudi d'alguns documents, encara que escassos, i dos troballes fortuïtes, de les quals hem tingut notícia, ens han possibilitat tornar a situar Benihomer i Beniboquer al lloc que un dia varen ocupar a la nostra comarca.

L'ORIGEN DE L'ACTUAL TERME DE LLAURÍ

Deixant de banda la complexa polèmica al voltant del tipus d'estructura de la societat islàmica medieval i el model d'organització castral d'abans la conquesta, el que sí és cert és que tota l'àrea del marge dret del Xúquer, que abasta des de Favara per l'est, fins al terme d'Alzira per l'oest i sud, va ser inclosa, pels primers nousvinguts després de la conquesta, sota la influència del castell de Corbera, en el que s'anomenà Vila i Honor de Corbera, territori al que s'afegiren una constel·lació d'alqueries que formaven una unitat administrativa, amb seu a Riola. En el cas del castell de Corbera aquest va tenir baix la seua tutela totes les alqueries de la ribera dreta del Xúquer: Alcúdia, Benbotxir¹, Beniatzir, Benicull, Benihomer, Beniboquer, Benilotxa, Favara, Fortaleny, Hitona, Llaurí, Lliber, Matada, Montcada, Nacla, Polinyà i Riola². Per tant, les terres del que avui és el terme municipal de Llaurí varen estar, en el primer moment de la conquesta, incloses dins de l'administració de la Vila i Honor de Corbera.

La curiosa disposició de l'actual terme municipal de Llaurí, amb un tros de terreny a la falda de la muntanya i un altre a vora riu, separats per tota una franja de marjal, que pertany a Corbera, ha sigut objecte de diverses explicacions que s'han buscat al llarg del temps. La més comuna que hem escoltat entre la gent major era que com que a Llaurí sols li corresponien aigües sobrants, els llauradors cediren voluntàriament el terreny per a què els de Corbera no tallaren mai l'aigua. Explicació que sembla versemblant sempre que no es conega bé el caràcter pagesívol local. En realitat, l'extensió i forma de l'actual terme sembla que té el seu origen en la segregació mitjançant la venda, per separat, de les quatre alqueries que més tard el conformaren: Llaurí, Benihomer, Beniboquer i Matada.

Les primeres alqueries³ en ser segregades del terme de la Vila i Honor de Corbera⁴ foren les de Llaurí i Beniboquer, tal i com consta en l'escriptura de venda a favor de Jaume de Romaní, datada el 4 de novembre

¹ Pensem que Benibotxir en realitat fou una transcripció diferent de Beniboquer, ja que tots els documents que fan referència a aquesta alqueria la situen al mateix lloc que ocupava la segona.

² CORTES, JOSEPA et al. "Les alqueries de la Ribera: assaig d'identificació i Localització". pp 209-262. En: *Economia agrària i història local*. I Assemblea d'història de la Ribera, València: Alfons el Magnànim, 1981, p.262.

³ Ferran Garcia Olivert parla de que el terme alqueria no solament abastaria el lloc d'habitatge sino que a més inclouria l'àrea de conreu que cultivaven els seus habitants, és a dir, unitats productives i d'assentament. GARCIA OLIVERT, Ferran. *Terra de Feudals*. Ed. Alfons el Magnànim, València, 1991.

⁴ En 1418 la Vila i Honor de Corbera havia sigut revertida a la reial corona. VERCHER LLETÍ, Salvador. "La tinença del castell de Corbera durant els segles XIII-XV". En FURIO, A., APARISI, J. Eds. *Castells Torres i fortificacions en la Ribera del Xúquer*. VIII Assemblea d'història de la Ribera, València: Universitat de València, 2002.

de 1437 a Gaeta de Nàpols (Sicília).⁵ Aquesta venda la va realitzar Alfons el Magnànim, possiblement davant la necessitat de recaptar diners amb els quals pagar les despeses de les campanyes del Mediterrani i pensem que, en aquell moment, la venda dels dos termes afectava solament al terror d'horta i secà que cultivaven els habitants, sarrains, tal i com mostra el document de venda, de les dos alqueries esmentades i que abastaria, segons es desprèn del plet que, anys després, mantingué la Vila i Honor de Corbera contra el senyor de Llaurí, llavors el comte de Sellent, des del cim de la cresta de la muntanya, terreny de bosc i secà, passant pel pla, amb una extensa zona susceptible de ser irrigada fàcilment gràcies a l'aquífer que facilita la construcció de sènies i pous amb molt poca fondària, fins a la sèquia nova o de Llaurí que és la que continua delimitant a l'actualitat el terme.

El motiu pel qual no es va incloure una part de marjal en la venda podria estar en l'intent, per part del monarca de controlar el problemàtic, i en aquells moments incipient, cultiu de l'arròs, ja que a les dificultats que hi havia a l'època per a viure en un lloc amb aiguamolls al voltant, calia afegir la complexa organització del reg.

Una dada curiosa al voltant de la venda és que el gener de 1418 el rei Alfons el Magnànim fa efectiva la promesa manifestada a les Corts del regne un any abans i reincorpora al reial patrimoni la baronia de Corbera, atorgant-li el títol de Vila i Honor de Corbera. També s'esmenten que una sèrie de alqueries entre les quals, a més de Llaurí, Benihomer, Beniboquer i Matada, també hi figura l'Alcudiola, restaran vinculades al nou senyor, el rei, per ser aquest el posseïdor de alta jurisdicció i d'una sèrie de drets senyorials. A la magna Aureum Opus dedica un capítol sencer en el que estableix que *"concedemos prometemos a vosotros, síndicos mencionados"... que nunca separaremos en su conjunto o por una parte en general o en especial, ni dividiremos, segregaremos enajenaremos"... "los lugares de Llaurí Beniomer, Alcudiola i Matada, que son poseidos por algunos particulares de dentro de dicha baronia como formando parte de ella, con todos sus terminos y territorios, con la omnimoda jurisdicción civil y criminal"... "queremos, decretamos y hacemos una ley pactada inmutable y perpetua para que el castillo, villa y baronia antedichos con todos sus lugares , alquerias, términos y territorios"... "permanezcan y esten unidos a*

⁵ "Nos Alfonsus Dei Gratia Rex Aragonum, Sicilia... vendidisca vobis dilecto nostro Jacobo de Romani militi habitatori civitatis Valentia, et vestris, et quibus volueristio perpetuo, pretio videlicet quadrigentorum ducatorum auri quos a vobis habuimus, et recipimus; omnem jurisdictionem criminalem, et totum illud merum et mixtum imperium, et illorum excersitium qua nos habemus et habere debemus ...et supper locis vestris de Llaurí, et de Beniboquer, que sita sunt intra terminos generalles Castri et baronia de Corbaria; videlicet supper sarracenis..." (A.R.V. Secc. Escribanias de càmara exp. 47 any 1728. Copia notarial de l'original per a un plet)

*perpetuidad de forma inmutable a la corona real de Aragon" "dada en Valencia a 29 de enero del año del nacimiento del señor 1418 tercero de nuestro mandato".*⁶ El Rei no tardà en oblidar la seua promesa com hem vist abans.

La marjal, llavors, va seguir pertanyent pràcticament tota a la Vila i Honor de Corbera, almenys fins que l'any 1514 Ferran el Catòlic vengué l'alqueria de Matada a Jeroni de Vich, ambaixador del rei a Roma, amb la qual cosa passaren a incloure's dins del terme de la Baronia de Llaurí les terres de Matada, que sí tenien una part de marjal.⁷

En definitiva, podem assegurar que l'origen de l'estranya disposició de les terres del terme està clarament influenciat per la forma en la que els Senyors van anar adquirint la propietat que, posteriorment vinculada al títol⁸, esdevindria Baronia i, anys després, ja al segle XIX, terme municipal de Llaurí. És per tant en aquest moment en el que situarem el naixement de la història de Llaurí com a entitat independent de l'anterior Vila i Honor de Corbera.

LOCALITZACIÓ DE LES ALQUERIES

Hem vist com el que avui és terme de Llaurí va estar constituït per la venda separada de quatre alqueries que, en un primer moment, estaven incloses dins l'administració de la Vila i Honor de Corbera. Tres d'aquestes alqueries es trobaven a la plana de la falda de la muntanya de la serra del Cavall Bernat: Llaurí, Benihomer i Beniboquer. Matada, en canvi, estava situada a l'altra banda de la marjal, a vora riu.

Llaurí segueix habitada actualment i, per tant, no tenim problema per a la seua localització geogràfica. Matada també té una clara localització, ja que a més de donar nom a una partida que està aïllada vora riu, algunes de les seues restes, un molí i un assut, encara són visibles avui en dia, a l'haver

⁶ Aureum Opus regalium privilegiorum civitatis et regni Valentie cum historia cristianissimi regis Jacobi ipsius primi conquistatoris, ALANYA, LLuis coord. Ajuntament de València, 1999.

⁷ Prova d'açò és que el 1603 en les disposicions per a l'arrendament de la baronia s'inclou un capítol que diu: "*ab pacto i condició que les terres d'arrossos que estan en lo dit terme de Matada, se han de partir de esta manera, ço es, que cada vassall de Llaurí, Benihomer i Beniboquer, se hagen de donar, l'any que's sembrarà Nacla o los Montaners, a raó de tres fanecades; i a cada vassall dels que paguen peita en Matada, a raó de cinc fanecades. I l'any que's faran les dites partides juntes, se hagen de donar a raó de cinc fanecades; i a cada un dels vassalls que paguen peita en matada, se hagen de donar a raó de set fanecades*". GINER PEREPEREZ, F. "Capítols per a l'arrendament de l'aljama de Llaurí. 1603-1609" pp. 319-326 En: *Primer congrés de Historia del País Valencià*. vol. III, València, Universitat de València, 1976.

⁸ PONS ALOS, Vicent. "L'ambaixador Vich" En: *L'ambaixador Vich, l'home i el seu temps*. Catàleg de l'exposició. València: Generalitat Valenciana, 2006.

estat en funcionament, amb alternança amb èpoques d'abandó, fins a la fi del S XIX. Però, que va passar amb les altres dos alqueries?

El 29 d'octubre de 1609⁹ embarcaren a Dénia els últims moriscs procedents de l'aljama de Llaurí. Aquesta aljama incloïa també Benihomer, Beniboquer i Matada. Des d'aquell moment, les quatre alqueries varen restar despoblades, amb el conseqüent problema per al Baró per a generar rendes¹⁰. És abundant la bibliografia al voltant de la polèmica sobre si l'expulsió dels moriscs va ser o no aprofitada pels nobles per a augmentar la duresa del regim senyorial, però per al cas concret que ens ocupa, se'ns fa complicat pensar en un augment de la pressió senyorial en uns llocs que havien estat habitats per uns vassalls submisos i on era molt dura la vida per la presència d'aiguamolls, que provocaven contínues pandèmies.¹¹ No obstant però, com que no coneixem el contingut de la carta pobla, amb l'oferiment que degué fer el que aleshores era baró de Llaurí, Dídac de Vich, als nous repobladors de l'antiga aljama, no podem entrar en plantejaments teòrics, encara que siguem lògics.

El que hem detectat a la documentació de l'època és un reinici de l'activitat econòmica de la zona els anys posteriors a l'expulsió. Així, trobem notícia de llauradors que ja s'han restablert a Llaurí l'any 1614, fins i tot abans que el rei concedira al Baró el permís per a repoblar-la¹², i que compren llavor per a conrear els camps¹³.

Llaurí, com a cap de la Baronia, va concentrar el total de la població de nouvinguts, pot ser per motius merament demogràfics, per la dificultat per a trobar llauradors disposats a canviar de lloc on viure, o d'altres, com la tradició cristiana tendent a la concentració de l'habitatge, igual que va passar a altres llocs com Sueca¹⁴, o la mateixa Corbera.

⁹ LOMAS CORTES, Manuel. *El puerto de denia y el destierro morisco. (1609-1609)*. València: Universitat de València, 2009.

¹⁰ Matada fou habitada per cristians vells igual que la pràctica totalitat de la vorera del Xuquer. La documentació que es conserva a l'Arxiu del Regne de l'època en que l'alqueria va ser segrestada pel rei per deutes, així ens ho demostra.

¹¹ "Ab pacte i condició que totstemps, i per quant, lo que Deu no plàcia, en dita baronia de Llaurí se moriran set caps de casa, en un dia de peste o altre mal contagiós, se haja de rescendir lo present arrendament". GINER PEREPEREZ, F.: Op.cit.

¹² "Nos Philippus Dei gratia Rex Castelle, Aragonum... damos donamus concedimus gratio... Elargimur nobili don Didaco Vich cuius esse dicitur locus Lauri...loco subsidi ad novam populationem " (A.R.V. Secc. Manaments i empars. Tomo IV, mano 28 fol.19. any 1616)

¹³ "Rafel Torremocha, agricultor de Llaurí, reconeix deure a Miquel Rubio de València, arrendador de les rendes de Corbera, la quantitat de set lliures vuit diners, preu de set barcelles d'arroç roig per a sembrar" (A.R.V. Secc. Protocols notariais. Sig. 14172. any 1614)

¹⁴ A Sueca, el moviment de concentració poblacional s'inicia "a finals del segle XIII i durant tot el XIV quan les distintes alqueries anirien despoblant-se en benefici de Sueca. FURIO, ANTONI. *Camperols del País Valencià*. València: Ed. Alfons el Magnànim, 1982.

Benihomer, Beniboquer i sembla que també Matada, per tant, varen restar abandonades i mai més tornaren a ser habitades per manca de pobladors. Començava així un període de decadència que acabà amb la total destrucció dels llogarets, que foren espoliats fins al punt que només un centenar d'anys després de l'expulsió dels moriscos, els testimonis ja parlen de runes de les que es treien materials de construcció com rajoles i teules, començant a perdre's, fins i tot, la localització d'aquests, passant a ser solament un record en la toponímia local.¹⁵

EL RASTRE DE LA TOPONÍMIA

La toponímia és una de les eines més usades per l'arqueologia extensiva a l'hora de localitzar i delimitar antics espais habitats o conreats. En el cas que ens ocupa és, a més, la font oral més antiga que podem usar per a localitzar els dos llocs desapareguts.

La toponímia de la zona ens parla clarament d'un lloc, el centre del nucli de l'actual població, Llaurí, que encara està habitat, i tres partides¹⁶, en què no hi ha cap mena d'habitatge però que són susceptibles d'haver inclòs al seu perímetre les altres tres alqueries: Matada, els Llogarets i els Corralots.

No cal dir que el lloc que ocuparia l'alqueria de Llaurí seria el mateix que ocupa hui en dia. Encara que el perímetre habitat abraçaria un espai bastant més reduït¹⁷. El districte, que correspondria a Llaurí, abastaria des dels garrofers del camí de Corbera fins a l'assagador de la Calçada.

L'altra alqueria de què tenim vestigis clars de localització, ja que la toponímia no ha estat alterada, és la de Matada, doncs a més del topònim de la partida, que manté el nom de Matada i que ens indica clarament quina seria l'àrea de conreus que dependrien d'aquesta, encara trobem restes visibles d'alguna edificació, com és el cas del molí, fariner i arrosser, al que acudien els llauradors de la Baronia i un assut, que varen funcionar fins

¹⁵ En 1728 Tomàs Melià ens descriu com "*ha oydo dezir que el distrito y despoblado de Matada y los de Beniboquer y Benihomer que oy estan agregados a la Baronia de Llaurí estaban poblados de gentes antes de la expulsión de la moros y que abitavan en ellos los moriscos y que aun oy se ven los simientos y paredes de los edifisios que antes havia y que muchos en tiempo del testigo sa han aprovechado, tomando los materiales de ladrillo y piedra de las paredes que han hido arruinandose*" (sic) (A.R.V. secc. Escribanias de càmara exp. 238 any 1728)

¹⁶ Amb el nom de partida els llauradors coneixien i encara coneixen cadascuna de les porcions de terreny en que es dividia el terme comunitari. FURIO, ANTONI. *Op.Cit.*

¹⁷ Al morabatí de 1427 apareixen a Llaurí 25 contribuents i 15 exempts amb la qual cosa podem deduir que el nombre de cases estaria al voltant de 40. LOPEZ ELUM, Pedro, *Contribución al estudio demográfico de la comarca de Alcira en el siglo XV*. Tesi de Llicenciatura inèdita, València, 1976.

èpoques bastant recents. El terreny que abasta la partida de Matada té una part d'aiguamoll o marjal i una altra, la que voreja el riu, que degué ser de secà en a l'època.¹⁸

Benihomer i Beniboquer, en canvi, són més difícils de localitzar, ja que no queda cap rastre visible a simple vista i, a més, cap dels dos ha donat nom a una partida actual¹⁹, a diferència de Matada. La toponímia, en aquests dos casos, la podem usar, aleshores, per a indicar o delimitar les partides on un dia varen estar aquestes alqueries i el seu perímetre de conreu; en canvi no ens servirà per a assenyalar el lloc exacte ni tan sols per a diferenciar quin llogaret corresponia a cadascuna de les partides, ja que els topònims de Benihomer i Beniboquer, actualment han desaparegut²⁰. Haurem d'usar, llavors documents escrits per a perfilar millor el resultat de la nostra recerca.

De totes les partides incloses dins del terme municipal de Llaurí, el topònim que ens ofereix un major grau d'evidència és el de la partida anomenada "Llogarets". El nom "Llogarets" en plural, en principi, ens porta a pensar que les dos alqueries estarien enclavades a la mateixa partida. No obstant però, és possible que el nom haja sigut corromput i reste en plural per la proximitat geogràfica de les dos alqueries entre elles, en ser observades des del cap del municipi, i que una posterior divisió haja provocat que solament incloga les restes d'un únic lloc d'habitatge.²¹ És cert també que hi ha un camí anomenat dels Llogarets i que pot ser haja ajudat a l'assimilació del plural al nom de la partida.

D'altra banda, ens trobem una altra partida anomenada Corralots, nom que en un primer moment ens indica la presència de corrals grans, però que, analitzant altres evidències que posteriorment valorarem, pot estar parlant-nos de l'existència d'antigues runes, hui desaparegudes totalment, reutilitzades com a corrals per al bestiar, pràctica que també ha sigut bastant utilitzada en altres llocs on hi havia antigues alqueries morisques deshabitades.

Aquestes dos partides, Llogarets i Corralots, estan situades entre Llaurí i Favara, zona on el terme municipal és més extens. Són partides

¹⁸ Antoni Furió parla de que la zona que voreja el riu Xúquer era de secà. FURIO, Antoni. *Op.Cit.*

¹⁹ L'any 1728 trobem testimonis on es parla de Benihomer i Beniboquer com a dos districtes (encara no apareix la paraula partida) integrats dins de la Baronia de Llaurí, el procés de destrucció dels edificis sembla que va ser parell a la desaparició dels noms de les alqueries i la seua substitució pel més generalista de Corralots i Llogarets. (A.R.V. secc. Escribanias de càmara exp. 238 any 1728)

²⁰ La desaparició dels topònims Benihomer i Beniboquer, sembla que es va iniciar a La fi del segle XVII, ja que a principis del XVIII ja trobem documents que parlen de Corralots i Llogarets.

²¹ Hui en dia encara trobem alguns mapes i documents on la partida dels Corralots apareix inclosa dins de la partida de Llogarets provocant de vegades certa confusió.

contigües i separades per una sèrie de barrancs que les delimiten amb rotunditat. Entre les dues trobem el barranc de Cambrils, que és la línia que divideix pel mig les dos partides. A l'est del barranc de Cambrils ens trobem la partida de Llogarets i a l'oest, la dels Corralots.

Fent ús de diverses proves escrites, podem deduir que Benihomer seria el llogaret més pròxim a Favara.²² Per tant, estaria inclòs dins l'actual perímetre de la partida de Llogarets, que és la que està situada més a l'est de les dos. El terme que abraçaria el terme o àrea de conreus de Benihomer llavors estaria comprés entre el barranc de Cambrils i l'actual delimitació del terme municipal amb Favara. Açò és bastant obvi ja que els barrancs actuaven com a límits natural.

El perímetre de conreu de Beniboquer abraçaria, llavors, des del barranc de Cambrils, fins al barranc de l'Assagador on s'inicia la partida de la calçada,²³ que estaria inclosa dins del districte de Llaurí.

EVIDÈNCIES ARQUEOLÒGIQUES

La toponímia junt a testimonis escrits ens han ajudat a l'hora de delimitar l'àrea d'influència o de conreu que tindrien els dos antics llogarets moriscs de Benihomer i Beniboquer. El que no pot fer la toponímia, en aquest cas, és assenyalar el lloc exacte on estarien enclavats els seus nuclis d'habitatge. Però dos troballes fortuïtes de les quals hem tingut notícia ens han servit per a tornar a col·locar al mapa les dos alqueries.

El punt concret de localització de Benihomer es pot situar a la zona compresa entre l'hort del Pouet²⁴ i l'hort de Silvestre²⁵, en concret, on el camí vell de Favara es veu interromput per una doble corba tancada, ja que en aquest lloc, als anys setanta, durant unes obres de reparació varen aparèixer una sèrie de cranis i ossos, vestigis que indicaven que allí hi havia un fossar.

En el cas de Beniboquer, durant uns treballs de conreu als anys cinquanta varen aparèixer fonaments i restes de sol que indicaven

²² El testimoni de Tomàs Melià llaurador de Favara, aportat al plet que sobre la sèquia de Matada van mantenir el comte de Sallent, llavors Baró de Llaurí, i la vila i honor de Corbera en 1728, ens parla de l'esmentat lloc i diu que "*se acuerda haver sucedido una muerte en el distrito de Benihomer que es el confinante con el término del lugar de Favareta y la justicia de Llaurí se llevó el cadaver...*". (A.R.V. secció escribanias de càmara, exp. 238 any 1728).

²³ Calçada: "*entre los lugares de Llaurí y Beniboquer havia una carrasca o encina al cabo de una calzada tan antigua que no havia memoria de su principio*" (A.R.V. escribanias de camara exp. 47 año 1728)

²⁴ L'aparició de restes humanes a l'hort del Pouet va ser presenciada per José Rubio Fons.

²⁵ El descobriment d'ossos i cranis a l'hort de Silvestre fou relatat pel mateix Silvestre Pons a Juli Grau, historiador local.

clarament la presència allí d'un antic lloc d'habitatge, a més, les evidències arqueològiques, tot i ser molt poques, són més visibles que el cas de Benihomer²⁶. Així, encara es pot trobar, fent un simple rastreig superficial, al lloc on el camí de baix dels Llogarets (curiosament també hi ha una doble corba) més s'aproxima a l'antic camí de Favara, nombroses restes ceràmiques, sobre tot de teula i rajola, que ens parlen d'antigues construccions enderrocades. També hem trobat restes de ceràmica decorada i fins i tot un dau d'os.

En definitiva, atenent a les diferents proves que hem esmentat abans, podem llavors localitzar exactament el punt on varen estar Benihomer i Beniboquer, comptant sempre amb el dubte que pot sorgir de la manca d'investigacions arqueològiques ho confirmen. Per tant deixarem una porta oberta per a la possibilitat que els testimonis no estigueren del tot encertats.

²⁶ La troballa de fonaments i sol dels antics habitatges a la zona dels Corralots ens va ser narrada directament per Llorenç Rubio Escoto, que fou qui va trobar les restes.